

Abstrakt

„...funkce člena řídicího orgánu je privilegium, které je nutné si zasloužit každý den znovu a znovu....”.

Tato věta je součástí rozhodnutí australského soudu ve věci *ASIC v Rich*, kterým byla uložena vysoká peněžité pokuta a řada dalších sankcí členovi řídicího orgánu, Johnu Davidovi Richovi, za jeho mnohočetná porušení povinností vůči společnosti.

Uložení právních povinností členům řídicích orgánů a odpovědnosti pro případ porušení těchto povinností slouží jako omezení jejich moci a mechanismus kontroly výkonu jejich funkcí.

a) Cíl

Cílem práce je zkoumat povinnosti a odpovědnost členů představenstva a dozorčí rady a podmínky uplatňování nároků v případě porušení jejich povinností prostřednictvím teoretických koncepcí a srovnání se zahraniční právní úpravou. Na základě této analýzy jsou pak navržena vhodná řešení pro českou právní úpravu.

b) Metoda práce

Při zpracování této práce byla ve značné míře použita metoda komparatistiky. Jako základním východiskem pro srovnávání byla zvolena německá a anglická právní úprava.

Tato práce dále čerpá z teoretických konceptů, které lze aplikovat na zkoumanou oblast odpovědnosti členů řídicích orgánů. Zejména se jedná o analýzu teorií správy společností (tzv. *shareholder value* a tzv. *stakeholder value*), které mají přímý vliv na pojetí povinností a odpovědnosti členů představenstva a dozorčí rady. Dále byla použita strategická regulační teorie pro účely zhodnocení odpovědnosti a zkoumání ideálního modelu sankcí.

Při hodnocení praxe uplatňování náhrady škody byly použity empirické výsledky několika zahraničních studií zabývajících se touto problematikou.

c) Obsah práce

Práce se soustřeďuje na vymezení postavení členů představenstva a dozorčí rady vůči společnosti na základě analýzy teorií správy a řízení společností. Analyzuje jejich obecné povinnosti a možnosti omezení odpovědnosti. Dále se tato práce zabývá důvody a okolnostmi (ne)uplatňování nároků vůči členům představenstva a dozorčí rady a hledá optimální model uplatňování nároků.

První tématický blok zkoumá teorie správy a řízení společnosti. Ty nabízejí základní koncepční pohled na vztahy mezi členy řídicích orgánů, akcionáři a případně dalšími stranami (tzv. zájmovými skupinami, stakeholdery). Teorie postavená na *shareholder value* společnost vnímá společnost jako smluvní rámec pro vztahy mezi akcionáři a členy řídicích orgánů. Jediným legitimním cílem společnosti je uspokojit zájmy akcionářů, tzn. dosažení zisku. Naopak teorie postavená na *stakeholder value* společnost vnímá jako těžiště vztahů mezi různými zájmovými stranami. Úkolem společnosti není jen dosažení zisku, ale tento cíl sladit s dalšími cíly všech zájmových skupin. V současné době se ujala teorie *enlightened value*, která představuje kompromis mezi výše uvedenými teoriemi. Členové řídicích orgánů mají povinnost zohlednit zájmy všech zájmových skupin, ale nadále zůstává hlavním cílem společnosti dosažení maximálního zisku.

Na základě těchto teoretických koncepcí společnosti a jejich zájmů je pak možné blíže analyzovat základní povinnosti členů představenstva a dozorčí rady. Těmito základními povinnostmi je povinnost jednat v zájmu společnosti, povinnost péče řádného hospodáře, povinnost mlčenlivosti a zákaz konkurence.

Při rozboru povinnosti jednat v zájmu společnosti je značná pozornost věnovaná otázce „zájmu společnosti“. Výklad tohoto pojmu závisí na mnoha faktorech a při zkoumání této otázky je její analýza do značné míry založena na teoriích správy a řízení společnosti a zohlednění celkové právní kultury. Mezi tyto faktory v případě pojetí zájmu společnosti v českém právu patří vliv legislativy Evropské unie, struktura finančního trhu, ochranné zákonodárství a historicko-kulturní kořeny. Na základě souhrnu těchto faktorů je pak zkoumaná otázka, ke kterému z modelu (*stakeholder value* a *shareholder value*) se přiklání české právo.

V případě další obecné povinnosti – povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře – je zkoumaná otázka výkladu pojmu „řádný hospodář“ a odpovídajícího testu splnění této povinnosti. Důležitým aspektem této povinnosti je také způsob posuzování splnění povinnosti

péče řádného hospodáře ze strany soudů. Zásada *business judgement rule* poskytuje „bezpečný přístav“ („*safe harbour*“) pro členy představenstva, který je chrání před odpovědností za podnikatelská rozhodnutí. Toto pravidlo nebylo českými soudy dosud potvrzeno, nicméně jeho popření by pro vedení společností mělo dalekosáhlé negativní důsledky.

Analýza povinnosti mlčenlivosti se zabývá rozsahem jejího předmětu. Při zkoumání této otázky je nutné vycházet z okolností konkrétního případu a zjistit, zda tzv. důvěrná informace je veřejně přístupná a zda je v zájmu společnosti tuto informaci utajit.

Povinnost dbát mlčenlivosti dostává konkrétní podobu zejména při obchodních jednáních s dodavateli, zákazníky a soutěžiteli. V této souvislosti je na příkladu právních prověrek společností (tzv. *due diligence*) zkoumána otázka výměny informací mezi soutěžiteli a s tím související riziko kartelu.

Poslední analyzovanou obecnou povinností je zákaz konkurence. Dodržování této povinnosti představuje ochranu společnosti před „neférovým“ jednáním. Další funkcí této povinnosti je zabránění tomu, aby členové představenstva využívali svůj čas a úsilí pro jiné účely než je výkon jejich funkce. V souvislosti s touto povinností je zkoumán její věcný a osobní rozsah a sankce za její porušení na základě srovnání se zahraniční úpravou.

V návaznosti na povinnosti členů představenstva je tato otázka zkoumána z pohledu členů dozorčí rady. Přestože členové dozorčí rady mají v porovnání s členy představenstva jinou náplň činnosti, jejich postavení vůči společnosti je do značné míry stejné. To znamená, že se na ně plně vztahují výše uvedené obecné povinnosti. Dále jim náleží zvláštní povinnosti vyplývající z povahy jejich funkce. Mezi nejdůležitější aspekty jejich funkce patří uplatňování náhrady škody vůči členům představenstva.

Následující část práce se zabývá možnostmi předcházení rizika odpovědnosti za škody způsobené při výkonu funkce člena představenstva nebo dozorčí rady. Prostředků, jak členové představenstva mohou předcházet a bránit se případnému uplatňování náhrady škody vůči nim, se nabízí několik. Tato část se zabývá možnostmi prevence vzniku škody, schválením ze strany valné hromady a pojištěním odpovědnosti u třetí strany.

Závěrečná část se zabývá otázkou uplatňování nároků vůči členům představenstva v případě porušení jejich povinností. Toto téma je uvedeno diskusí nad otázkou nutnosti regulace v oblasti správy a řízení společností a konkrétně v oblasti odpovědnosti členů řídicích orgánů.

Dále se tato část zabývá zkoumáním ideálního modelu sankcí za porušení povinností členy řídicích orgánů.

Na základě tohoto teoretického výkladu je pak analyzována úprava uplatňování nároků vůči členům řídicích orgánů v různých právních řádech. Tato část se zabývá také hledáním důvodů nízkého počtu žalob a možných východisek pro změnu tohoto stavu. Na základě srovnání s modelem uplatňování náhrady škody v zemích common law je pak uvedeno několik doporučení pro český právní řád.

d) Přínos práce

Přínosem práce je analýza oblastí korporátního práva a teorie, kterým česká právní doktrína dosud nevěnovala příliš pozornosti. Za zmínku stojí zejména analýza teorií správy řízení společnosti z pohledu českého právního prostředí a srovnání právních úprav a praxe v oblasti uplatňování nároků vůči členům představenstva. Mezi další témata, která nejsou do hloubky zpracovaná a která byla analyzována v této práci, dále rozhodně patří povinnosti členů dozorčí rady a povinnost mlčenlivosti z pohledu soutěžního práva.

e) Klíčová slova

odpovědnost, povinnosti, představenstvo, dozorčí rada, teorie správy a řízení, shareholder value, stakeholder value, povinnost jednat v zájmu společnosti, povinnost loajality, povinnost péče řádného hospodáře, povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence, omezení odpovědnosti, pojištění, náhrada škody, akcionářská žaloba, uplatňování nároků